

זבחים ק

עניין: אכילת פסחים מעכבא

רבי ירוחם פערלא על ספר המצוות לרס"ג (מ"ע רסג)

מיייתי במכילתא מקרא דיצא ידי חובתו ואינו חייב בפסח שני.

והוא תמוה טובא לכאורה דהרי להדיא מבואר בברייתא ובכולה סוגיא דפרק כיצד צולין (פסחים ע"ח ע"ב), ובמתניתין דפרק האשה שם (שם צ"א ע"א), דכל דהוה חזי לאכילה בשעת שחיטה וזריקה אף על פי שלא אכל כלל מן הפסח לא מיחייב בפסח שני.

אבל הדבר ברור דדעתו ז"ל כדעת רש"י והר"י דאכילת הפסח בכל ענין מעכבא, אפילו הוה חזי לאכילה בשעת שחיטה וזריקה, וכמבואר בסוגיא דזבחים (ק' ע"א) וכל שלא קיים מצות אכילה חייב בפסח שני דלא יצא ידי חובתו, אלא דצריך ואין לו תקנה כמו שנתבאר.

זו היא כוונת הר' דניאל ז"ל כמה שכתב דקא משמע לן שאם היה לו פסח בלא מצה ומרור ואכלו קיים מצות פסח ופטור מפסח שני, משום דכשלא אכלו כלל, או שאכלו באופן דלא יצא ידי חובת אכילה, אף על פי שאינו מביא פסח שני, היינו רק משום שאי אפשר להביא שני קרבנות לחובה אחת, אבל ודאי לא יצא ידי חובתו, והוא חייב בפסח שני אלא שאין לו תקנה.

וראייתי בתשובות מעשה נסים לרבינו אברהם ז"ל בנו של הרמב"ם (בס"ו ו') בשם רבינו דניאל הבבלי ז"ל, שכתב בתוך דבריו בפירושו על המכילתא (פרשת בא מס' דפסחא פרשה ו') דקתני: "מניין אתה אומר שאם אין להם מצה ומרור הם יוצאים ידי חובתן בפסח, תלמוד לומר יאכלוהו, יכול כשם שאם אין להם מצה ומרור הם יוצאין ידי חובתן בפסח, כך אם אין להם פסח יוצאין ידי חובתן במצה ומרור, הרי אתה דן הואיל והפסח מצות עשה וכו', תלמוד לומר יאכלוהו".

וכתב עלה שם וז"ל: "הכוונה בלימוד כי מי שהיה לו פסח ולא נודמנו לו מצה ומרור ואכלו, כבר קיים מצות הפסח ופטור מפסח שני, אמנם מי שאכל מצה ומרור ולא אכל פסח לא ימלט מפסח שני, וזהו תולדות המאמר יאכלוהו, כלומר אי אפשר שלא יאכלוהו" עכ"ל עיי"ש.

מבואר מדבריו דסבירא ליה דאם לא אכל מבשר הפסח כלל חייב בפסח שני, אלא שאם אכל הפסח בלא מצה ומרור דסלקא דעתך אמנא דכיוון דמצוה לאכלו על מצות ומרורים הווי ליה כאילו לא אכלו כלל, ולא יצא ידי חובתו וחייב בפסח שני,

וסוגיא זו תמוהה מאוד לכאורה דהא לפי המבואר שלכאורה בכלול דפרק כיצד צולין (פסחים ע"ח ע"ב) אחר שחיטה וזריקה בהכשר וגברא דחזי לאכילה, ליכא למ"ד דאכילת פסחים מעכבא, ולא פליגי התם רבנן עליה דרבי נתן וקאמרי דאכילת פסחים מעכבא, אלא לענין דבעו שיהא גם הבשר חזי לאכילה בשעת שחיטה וזריקה, ור' נתן סבר דגם בזה אכילת פסחים לא מעכבא, ולא בעינן אלא

ואם כן סוגיא דזבחים דמירי לאחר שחיטה וזריקה בהכשר, ומכל מקום קאמרינן אכילת פסחים מעכבא, הוא דבר מפליא ומתמיה מאוד לכאורה, וביותר יש להתפלא על פירש"י שכתב בזה: "דלא העמידו דבריהם במקום כרת" והוא תימא, הרי בשחיטה וזריקה כבר יצא ידי חובה מידי כרת, ואפילו עבר במזיד ולא אכל הבשר, אינו עובר אלא בעשה דואכלו את הבשר בלילה הזה.

אב"ל נראה דמזה על כרחך מוכרח לומר דהא דקיימא לן דהיכא דהשחיטה והזריקה נעשו בהכשר אין אכילת הפסח מעכבת, היינו רק לענין דאינו זקוק לפסח שני, ומשום דכיוון דנשחט בהכשר ונזרק עליו הדם, כבר הורצה הרצאת דמים, ושוב אי אפשר לו להביא פסח שני ולהקריבו על גבי המזבח, דאין מקריבין שני קרבנות על גבי המזבח לחובה אחת, אבל מכל מקום מכרת לא נפטור כל כמה דלא נאכל הפסח, דלענין זה אכילת הפסח מעכבת, והוא צריך להביא פסח אחר אלא שאין לו תקנה, ועד כאן לא

שם בהדיא עיי"ש, אבל לעולם ודאי לא יצא ידי מצותו וגם לא פקע מיניה חיוב כרת במזיד אלא באכילתו, אף על פי שהיו גברא ובשרא חזו לאכילה בשעת שחיטה וזריקת הדם, דאכילת הפסח מעכבת, דמעיקרא לא באה אלא לאכילה.

הגדה של פסח יד מצרים להגרי"א חבר

אי ביום ההוא יכול מבעוד יום. בעת שחיטת הפסח, התחלת ירידת שרו של מצרים¹⁵⁹, תלמוד לומר בעבור זה [לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך], לומר שאין זמן סיפור יציאת מצרים עד הלילה, זמן אכילתו של הפסח. והענין כי ע"י אכילת פסח נתקדשו ישראל כמו ע"י אכילת קרבנות שאמרו רז"ל¹⁶⁰: "כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים", שע"י מתקדש כל זוהמא וכל סיג מגוף האדם שנתדבק ע"י עונו, ולעומת זה גם הנשמות מזדככים ונטהרים. ונמצא שעיקר טהרת הנשמה היתה ע"י אכילת קרבן פסח, ולכן אכילת פסחים מעכבא יותר מבכל הקרבנות, שבכולם אם החלב קיים¹⁶¹ זורק את הדם, משא"כ בקרבן פסח שעיקרו לאכילה כדאיתא בפרק אלו דברים¹⁶². ולכן זמן אכילתו נמשכת עד חצות¹⁶³, שאז יצאו בני חורין לגמרי בזמן מכת בכורות, ויצאו מטומאת מצרים ע"י זכות קרבן פסח¹⁶⁴.

רבי צדוק הכהן - מחשבות חרוץ אות ט (יד)

ונגע לא יקרב לאהלם. ועל ידי זה זכו לאכילת קדוש בקדושת הברית, וביציאת מצרים הפסח שהוא התפשטות התאוה בפעל בקדושה. שנתבררו בזה זכו לשניהם. ועל ידי זה זכו גם וכל ערל לא יאכל בו, דהמילה היא קדושת כן לשלימות ברית הלשון בהלילה, ועל ידי זה הברית ושתי התאות תלוים זה בזה, ואי אפשר פקע אגרא - הכתר דרע דתאות, שהוא החשק להיות קדוש בקדושת אכילה לגמרי עד שיהיה להתנשאות, גם כן נפקע בליל פסח. ודבר זה נעשה על ידי אכילת הפסח, שהוא תכלית שלימות כל קומת התאוה עד סוף מעשה הנערץ במחשבה תחלה.

